

Sygn. akt III CNP 6/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "H." w O.
przeciwko [...]o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 stycznia 2016 r.,
skargi Prokuratora Generalnego
o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 21 listopada 2012 r.,

1) oddała skargę;

2) zasądza od Skarbu Państwa Prokuratora Generalnego na rzecz powodowej Spółdzielni kwotę 1200,- (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów skargi o stwierdzenie niezgodności prawomocnego wyroku z prawem.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w K. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w O., oddalający powództwo w całości, w punktach I, III i VI w całości oraz w punkcie II w części dotyczącej K. K. w ten sposób, że zasądził na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej „H.” od każdego z pozwanych wymienione szczegółowo kwoty z tytułu uzupełnienia wkładu budowlanego, a w pozostałej części powództwo i apelację powódki oddalił.

Sąd drugiej instancji ustalił, że pozwana spółdzielnia w roku 1997 sporządziła zestawienie nakładów i uiszczonych przez członków wkładów budowlanych, z którego wynikało, że powstała różnica pomiędzy tymi wartościami. W dniu 21 sierpnia 1997 r. Rada Nadzorcza powódki podjęła uchwałę o uzupełnieniu różnicy pomiędzy poniesionymi kosztami inwestycji a wpłaconymi wkładami budowlanymi. Pismami z dnia 30 września 1998 r. pozwani zostali wezwani do zapłaty wskazanych kwot wyliczonych w oparciu o ustalenie kosztu budowy 1 m² powierzchni użytkowej na kwotę 474,70 zł, lecz odmówili zapłaty. Powódka zweryfikowała koszt budowy 1 m² na kwotę 431,87 zł. Ustalił nadto, że pozwani R. i S. małż. G., J. K., L. i G. małż. G. oraz J.K. są członkami powodowej Spółdzielni, pozwany K. K. był członkiem od 2001 r. do 2004 r. i pozostawał w związku małżeńskim z K. K. w latach 1998 – 2005 r. oraz wyliczył koszty budowy przypadające na poszczególne lokale.

Sąd drugiej instancji nie podzielił stanowiska Sądu Rejonowego, że kwoty wpłacone na poczet wkładów budowlanych w całości je pokryły i w tym zakresie uzupełnił postępowanie dowodowe oraz wyliczył koszt budowy zadania inwestycyjnego oraz koszty obciążające poszczególne lokale. Zaakceptował natomiast jako podstawę rozstrzygnięcia art. 208 § 1 i 226 § 1 ustawy z dnia 6 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze (j.t. z 2016 r., poz. 21; dalej pr. spółdz.) w brzmieniu obowiązującym przed dniem 24 kwietnia 2001 r. Wyjaśnił, że przepisy te oraz art. 226 § 3 uzasadniały obowiązek ponoszenia przez członka spółdzielni kosztów budowy lokalu, do którego uzyskuje on spółdzielcze własnościowe prawo oraz realizację tego obowiązku przez wniesienie wkładu i jego uzupełnienie z uwzględnieniem wyników ostatecznego rozliczenia kosztów budowy. Ocena spoczywającego na pozwanych obowiązku została dokonana na dzień 30 września 1998 r. tj. datę pism wzywających pozwanych do zapłaty, potwierdzają one bowiem

fakt dokonania przez powódkę rozliczenia budowy i wyliczenia wkładów budowlanych. Odsetki ustawowe zasądzone zostały od daty złożenia ustnej opinii przez biegłą tj. dnia 18 stycznia 2011 r. wskutek uznania, że w okolicznościach sprawy z tą datą nastąpiło skuteczne wezwanie do zapłaty.

Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego wyroku w punkcie I. 1. Zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 208 § 1 i art. 226 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 kwietnia 2001 r. poprzez oczywiście niewłaściwe ich zastosowanie, przepisy te bowiem nie obowiązywały już w dniu 21 listopada 2012 r. i nie było żadnych przepisów pozwalających na ich zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania tj. art. 316 § 1 k.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., które spowodowało niezgodność zaskarżonego wyroku z prawem, a polegające na rozstrzygnięciu sprawy w oparciu o przepisy prawa – art. 208 § 1 i art. 226 § 1 pr. spł. w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 kwietnia 2001 r., które w dacie orzekania nie obowiązywały, a nie było żadnych przepisów prawa intertemporalnego pozwalających je stosować.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pojęcie orzeczenia niezgodnego z prawem (art. 424 § 1 i 2 k.p.c.) było przedmiotem wykładni w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego i ukształtował się pogląd, że jest to orzeczenie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętym standardami rozstrzygnięć albo orzeczenie wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, a naruszenie to jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 (OSNC 2007, nr 2, poz. 35) stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które musi uwzględniać istotę władzy sądowniczej, a zatem zarówno orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od „głosu sumienia” sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Bezprawność orzeczenia sądowego ma zatem charakter bezprawności kwalifikowanej, a jego niezgodność z prawem musi

polegać na elementarnej i oczywistej obrazie prawa przez sąd, a więc takiej, która polega na błędach w wykładni lub subsumcji o stopniu rażącym i oczywistym (wyroki z dnia 4 grudnia 2008 r., sygn. I CNP 72/08, nie publ., z dnia 17 maja 2012 r., I CNP 55/11, nie publ., z dnia 14 czerwca 2012 r., I CNP 7/12, nie publ.).

Kwestionowanemu przez Prokuratora Generalnego wyrokowi Sądu Okręgowego tak pojętego rozumienia bezprawności nie można przypisać, zwłaszcza w kontekście podnoszonego naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego.

Istota zagadnienia prawnego sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy do oceny skutków prawnych zdarzenia jakim jest dokonanie przez spółdzielnię mieszkaniową ostatecznego rozliczenia inwestycji, wyliczenia wkładów budowlanych i obciążenia członków spółdzielni obowiązkiem uzupełnienia tych wkładów ma zastosowanie art. 208 § 1 i art. 226 § 1 i 3 w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 kwietnia 2001 r., jeżeli zdarzenia zaszły przed tą datą.

Realizując zasadę aktualności orzeczenia sądowego art. 316 § 1 k.p.c. stanowi, że sąd wydaje wyrok biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, a to oznacza obowiązek uwzględnienia zarówno stanu faktycznego, jak i prawnego obowiązującego w dacie orzekania.

Nie zawsze jednak okres obowiązywania normy prawnej jest tożsamy z jej zasięgiem czasowym działania, może być ona bowiem stosowana mimo utraty mocy obowiązującej, a więc nie zawsze podstawę prawną orzeczenia sądowego stanowią przepisy obowiązujące w chwili orzekania. Takie też stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 19 lipca 2005 r. (SK 20/03, OTK – A z 2005 r., Nr 7, poz. 82) uznając, że art. 226 pr. spółdz. W brzmieniu obowiązującym do dnia jego uchylenia przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 2058 ze zm.) jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 64 Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. Jak wskazuje się w doktrynie, zasięg czasowy działania normy prawnej jest elementem zakresu jej zastosowania, który wskazuje kiedy i jakie fakty muszą zajść, by zaktualizowały się obowiązki tą normą nałożone. Wejście w życie nowego prawa ma ten skutek,

że generalnie stosuje się nowe normy ale do oceny faktów teraźniejszych i przyszłych, a ich stosowanie – zasada priorytetu ustawy nowej - jest możliwe w zakresie faktów dawnych wówczas, gdy dany akt prawny albo zawiera klauzulę retroakcyjną albo nie zawiera przepisów kolizyjnych, zaś wątpliwości co do stosowania prawa dawnego lub nowego nie mogą być usunięte przy zastosowaniu reguł intertemporalnych.

Ustalenie okresu zastosowania norm prawnych, czyli powiązanie normy ze zdarzeniami z określonego odcinka czasowego, następuje na podstawie reguł prawa intertemporalnego. Zgodnie z powszechnie akceptowanym poglądem, zasada *tempus regit actum* nakłada obowiązek oceny skutków zdarzeń prawnych według przepisów obowiązujących w czasie ich powstania (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r., III CZP 36/02, OSNIC z 2003 r., nr 4, poz. 45 i orzeczenia w niej powołane, z dnia 17 kwietnia 2009 r., III CZP 16/09, OSNIC z 2010 r., nr 1, poz. 16). Art. 3 k.c. stanowi, że nowa ustawa obowiązuje dopiero od chwili wejścia w życie (*lex retro non agit*), co oznacza, że nie powinna zmieniać ocen skutków prawnych zdarzeń, które powstały pod rządami dawnego prawa. Wyrażona w nim reguła nieretroakcji *a contrario* nawiązuje do zasady *tempus regit actum* i jest uważana za fundamentalną dla porządku prawnego. Respektując zakaz retroakcji, zdarzenia prawne i stosunki prawne powstałe pod rządami dawnego prawa należy oceniać według tego prawa, a nie prawa nowego, które będzie miało zastosowanie do zdarzeń prawnych i ich skutków powstałych po dacie jego wejścia w życie. Reguła ta nie ma charakteru bezwzględnego, bo zgodnie z art. 3 k.c. wyjątki mogą wynikać z ustawy lub jej celu.

Oprócz zasad retroakcji i nieretroakcji mających zastosowanie do oceny zdarzeń prawnych, które miały miejsce przed wejściem w życie normy prawnej, prawo intertemporalne opiera się także na zasadach dalszego stosowania dawnego prawa i bezpośredniego działania nowego prawa. Mają one zastosowanie do sytuacji prawnych nie jednorazowych a trwałych, będących w toku, czyli zdarzeń prawnych powstałych przed wejściem w życie nowego prawa, których skutki prawne lub ocena treści stosunku prawnego następują po jego wejściu w życie albo zdarzeń przyszłych powstałych w ramach stosunku prawnego powstałego przed rządami prawa dawnego. Zasady te nie mają jednak w niniejszej sprawie

zastosowania, bo nie mamy do czynienia z faktami przyszłymi powiązаныmi z faktami powstałymi w czasie obowiązywania prawa dawnego, a tylko z faktami, które zaistniały w czasie obowiązywania prawa dawnego i nie rodzą dalszych faktów ani skutków w okresie obowiązywania prawa nowego.

W sytuacji, w której ustawodawca derogując daną normę prawną nie normuje w akcie prawnym czasowego aspektu jej obowiązywania, ocena, które prawo – nowe, czy dawne należy zastosować przy kwalifikowaniu prawnym zdarzeń i ich skutków zależy od zastosowania reguły intertemporalnej odsyłającej do zastosowania danej normy prawnej. Jak wskazuje się w doktrynie, wymaga to wskazania zakresu temporalnych faktów należących do hipotez poszczególnych reguł obowiązującego prawa określających ich skutki prawne i określenia hipotezą którego przepisu jest objęty fakt prawny.

W niniejszej sprawie zarówno zdarzenia prawne w postaci przydziałów lokali, ustalenia ostatecznego kosztu budowy i rozliczenia tych kosztów na poszczególne lokale, jak i obowiązek pokrycia tych kosztów przez członków spółdzielni powstał w okresie obowiązywania prawa dawnego tj. art. 208 § 1 i art. 226 § 1 pr. spółdz. w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 kwietnia 2001 r. Skarżący nie wskazuje bowiem innego źródła roszczenia, niż ustalone przez Sąd drugiej instancji. Skoro skutki prawne wskazanych zdarzeń powstały w całości pod rządami ustawy dawnej, stosowanie ustawy nowej w ogóle nie wchodzi w rachubę zgodnie z zasadą *lex retro non agit* (art. 3 k.c.); niedopuszczalne jest bowiem modyfikowanie sytuacji prawnych powstałych przed jej wejściem w życie, a uchylenie normy prawnej nie powoduje wygaśnięcia stosunku prawnego powstałego w czasie jej obowiązywania. Z zasady *tempus regit actum* wynika bowiem, że każdy fakt prawny powinien rodzić takie skutki prawne, jakie przewidują dla niego przepisy obowiązujące w chwili zajścia. Takie też jednolite stanowisko, przyjmujące zastosowanie w zbliżonych stanach faktycznych art. 208 § 1 i art. 226 § 1 w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 kwietnia 2001 r., wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2001 r., III CZP 73/01, OSNIC z 2002 r., nr 10, poz. 119 i wyrokach z dnia 8 listopada 2012 r., OSP z 2013 r., nr 10, poz. 97, z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 14/04, z dnia 16 listopada 2004 r., III CK 585/03, z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03, z dnia 28 lipca 2005 r., V CK 55/05 – nie publ.

Irrelevantne dla rozstrzygnięcia są argumenty powołujące się na stanowisko Sądu drugiej instancji w zakresie ustalenia daty skutecznego doręczenia pozwanym wezwania do zapłaty w aspekcie ustalenia daty początkowej biegu odsetek ustawowych. Sąd Okręgowy ustalił przedział czasowy wystąpienia zdarzeń stanowiących źródło zobowiązania na lata 1997 i 1998 r., zaś fakt zanegowania przez pozwanych obowiązku uzupełnienia wkładu budowlanego i jego zakresu miał tylko tę konsekwencję, że mogli kwestionować zasadność roszczenia w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym i sądowym. Ustalenie zakresu obowiązku pozwanych przez Sąd i określenie innej daty początkowej opóźnienia w spełnieniu świadczenia, niż wynikająca z wezwania do zapłaty, pozostaje bez wpływu na dokonane ustalenia w zakresie faktów stanowiących podstawę zobowiązania.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę wyłącznie w granicach jej podstaw (art. 424¹⁰ k.p.c.), a zatem tylko w granicach naruszenia tych przepisów prawa materialnego lub procesowego, które zostało podniesione przez skarżącego. Nie jest uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów ani stawiania hipotez co do tego, jakiego przepisu lub jakiego sposobu jego naruszenia powinna dotyczyć podstawa skargi. Nawet jeżeli zatem skarga mogłaby być uzasadniona z innych przyczyn, niż wskazane, rozważenie tych przyczyn uchyla się spod kontroli Sądu Najwyższego.

Z tych względów, wobec braku podstawy do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem, orzeczono o oddaleniu skargi na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1, art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i 424¹² k.p.c. oraz § 6 pkt 5 i § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).

